

L'OLOTÍ MIQUEL MATAS I LA SEVA "DEVOTA PEREGRINACIÓ DE LA TERRA SANCTA Y CIUTAT DE HIERUSALEM"¹

ANTONI HOMS
PEP VILA

L'any 1602, el sacerdot Miquel Matas, fill d'Olot, va fer un viatge a Palestina per visitar els llocs sants. Dos anys després, el 1604, aquesta experiència era descrita en un llibre que es publicà a Barcelona amb el títol de *La devota peregrinació de la Terra Sancta y ciutat de Hierusalem, feta y escrita per lo reverent señor Miquel Matas, natural de la vila de Olot, bisbat de Gerona, l'any 1602. Ab una recopilació de les devocions que rezan y cantan los pares de S. Francesch ab los peregrins fent les estacions per aquells santuaris y llochs tan asenyalats dels sagrats misteris de nostra redemptió*.

¹ Antoni Homs té, en premsa, a l'editorial Barcino una edició anotada d'aquesta obra. D'aquest llibre n'hi ha estampades tres edicions. La primera va sortir a Barcelona (Gabriel Graells y Giraldo Dotil en 1604), i la segona a Perpinyà (Lluys Roure, 1627). Segons l'estudiós Marià Aguiló i Fuster el bibliòfil Vicente Salvà en el seu *Catálogo de Londres* n'assenyala una tercera impressió editada a Girona, a la impremta de Gaspar Garrich (1619), que no hem sabut trobar. Aquesta suposada edició gironina tampoc apareix consignada en la nombrosa bibliografia local que, actualment, hi ha publicada sobre el món de la impremta en aquesta ciutat. En un inventari *post obitum*, redactat el 13 de març de 1737, dels llibres de Joan Padró i Serrals d'Igualada hi figura:..."Altre en octau *Peregrinació de Jerusalem*" (Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Evolució social i econòmica d'una família catalana de l'Antic Règim*, Fundació S. Vives Casajuana, Barcelona, Barcelona, 1976, pàg. 248).

Sobre aquest clergue i escriptor olotí, vegeu P. A. ARCE OFM, *Documentos y textos para la historia de Tierra Santa y sus santuarios (1600-1700)*, Jerusalem, 1970, pàgs. 96-97; Jaume COLLELL, *Un escriptor olotí*, "El Deber", 7-12-1900, núm. 193, any IV, pàgs. 554-555; Esteve PALUZIE, *Olot, su comarca*, 1860, pàg. 194.

Agraïm a Josep Maria Marquès i Albert Rossich el seu ajut en la resolució de problemes paleogràfics. Josep Maria Marquès també ens va ajudar en la recerca d'algun d'aquests documents.

L'AUTOR.

Les dades certes existents sobre Miquel Matas són molt poques. Aquest autor no ha estat mai objecte de cap investigació –almenys que s'hagi publicat– i per aquest motiu no es coneix gairebé res sobre la seva vida. Joaquim Danés i Torras, a la seva extensa *Història d'Olot*², ja va dir de manera ben escarida: "No és possible aconseguir d'ell [Miquel Matas] cap més altra dada que les poques subministrades en les bio-bibliografies anteriors". Sabem que era fill d'Olot, perquè ell mateix ens ho diu, i que era sacerdot. A l'època en què anà a Terra Santa era vicari de Sant Pol de Mar, parròquia que depenia de la de Sant Cebrià de Vallalta, al Maresme.

Nasqué el dia 17 de novembre de 1572 i fou batejat a l'església de Sant Esteve d'Olot³. Els seus pares es deien Miquel i Elisabet.

Pel que fa a la preparació teòrica per al sacerdoci, tampoc no sabem amb absoluta certesa on la va adquirir ni en què va consistir. A mitjan segle XVI, l'aspirant al sacerdoci havia de comptar amb una destinació assegurada: parròquia, benefici, etc., i només quan ja la tenia era examinat pel bisbe o els seus delegats i ordenat. La pràctica sacerdotal solia adquirir-la d'un altre eclesiàstic ja experimentat i, si anava a la universitat, no hi aprenia uns coneixements específics per al seu ministeri. És el cas de Matas, ja que ens explica que a la casa de Montserrat Guilló, canonge de Girona a qui dedica *La devota peregrinació*, s'hi va criar i fer sacerdot. És probable que s'hi estigués per a prestar-hi alguns serveis a canvi de ser format com a capellà en els aspectes pràctics.

Sempre en el terreny de la conjectura, podem pensar que si va formar-se a Girona, com sembla que es pot deduir del fet que visqués a casa d'un canonge de la seu, havia de fer-ho a l'Estudi General, que havia obert les portes justament el mateix any en què havia nascut el futur sacerdot, és a dir, el 1572. La formació de Matas, doncs, devia ser la d'un sacerdot corrent de la seva època: coneixement passable del llatí i de les matèries pròpies de l'escolàstica, retòrica pastoral i cànons.

² Aquesta obra, en quinze volums mecanografiats, està dipositada a la Biblioteca "Marià Vayreda" d'Olot.

³ Vegeu apèndix.

Rebé els ordes menors el 17 de setembre de 1593, accedí al subdiaconat el 24 de novembre de 1594 i, ja posseïdor d'un benefici a Castelló d'Empúries⁴, fou ordenat sacerdot pel bisbe Jaume Cassador⁵ el dissabte 21 de desembre de 1596.

L'any en què anà a Terra Santa, el 1602, ja era vicari de Sant Pol de Mar, parròquia que depenia de la de Sant Cebrià de Vallalta, al Maresme. No sabem en quina data va passar a la parròquia de Blanes, on va dictar testament⁶ a les portes de la mort. Per una nota extreta de l'arxiu parroquial de Blanes, que apareix copiada en un quadern miscel·lani del folklorista i historiador blanenç J. Cortils i Vieta (1839-1898), sabem que Miquel Matas, prevere i beneficiat, hauria estat present el 3 d'abril de 1622 en la fundació de la Capella i Confraria de Sant Isidre i dels Sants Abdon i Senén d'aquesta església (Manuscrit de l'Arxiu Històric Municipal de Blanes). Va morir⁷ en aquesta vila el dia 27 de gener de 1637⁸.

Pel que fa a l'aspecte físic, mossèn Miquel ens diu que no era robust, sinó més aviat malaltís o delicat. Això, però, no li va impedir de resistir perfectament les incomoditats i fatigues del viatge, i més si tenim en compte que recorregué el camí que va de Jerusalem al Caire en ple estiu i que va visitar aquesta última ciutat quan feia poc que hi havia hagut pesta. Va arribar fins als 64 anys.

⁴ Doc. 198, volum de 1594-1595. El vicari general confereix el benefici de Santa Maria de Castelló renunciat per Miquel Taverner a Miquel Matas, clergue d'Olot, 18 d'agost, fol. 69. Vegeu, Josep Maria MARQUÈS, *Arxiu Diocesà de Girona. Manuals (1576-1600)*, Girona, 1998, pàg. 17.

⁵ Natural de Barcelona, fou bisbe de Girona del 1583 al 1597. Abans havia estat canonge de Vic, Tortosa i Barcelona. Fou president de la Generalitat de Catalunya entre 1590 i 1593.

⁶ Vegeu apèndix.

⁷ Disposem també de l'informe econòmic amb la relació de persones que van rebre part del seu patrimoni ja fos com a donació o com a compra dels béns mobles al encants. Les clàusules d'aquesta distribució figuren en el testament que editem. Com que és un document marginal, avui per avui, no el transcrivim. Malauradament, en aquests comptes de resolució de la marmessoria de 24 de març de 1637, executada dos mesos després de morir, no hi ha rastre dels títols dels llibres de la seva biblioteca, que ens haurien permès conèixer una mica més la seva formació humana i intel·lectual. Vegeu el repertori de Josep Maria MARQUÈS, *Arxiu Diocesà de Girona. Definicions de marmessories i causes pies 1587-1699*, Girona, 1998, pàg.196. *Comptes de marmessories. Definicions 1637-38*, fol. 146. La venda del seu patrimoni ocasionà uns ingressos de 123 lliures, i unes despeses de 85.

⁸ Vegeu apèndix.

L'OBRA.

El títol del llibre és ben explícit i exposa clarament del tema de què tracta i quina era la intenció de l'autor: donar a conèixer una experiència fonamentalment religiosa consistent en un recorregut piados pels llocs amb un significat important en la vida del fundador del cristianisme. Ara, tot i que aquest títol és prou llarg, és incomplet, ja que el relat inclou també un viatge a Egipte, puix que Matas, per motius personals aliens al pelegrinatge, tingué ocasió de visitar Alexandria, Rosetta, Damiata i el Caire, navegà pel Nil i viatjà amb una caravana pel desert des de Gaza a aquesta darrera ciutat.

La devota peregrinació, doncs, és una obra on convergeixen la memòria d'un pelegrinatge excepcional –el de la Terra Santa–, el relat de les peripècies pròpies d'un viatge a l'altra punta de la Mediterrània i un llibre d'oracions o devocionari. Amb aquests elements, *La devota peregrinació* seria una composició de classificació problemàtica si no fos perquè aquest tipus de relat constitueix un gènere particular, específic, tradicional i també dotat dels seus clàssics: el relat del pelegrinatge a Terra Santa.

Seguint el pla d'un diari de viatge, Matas explica les vicissituds del viatge per mar i dels recorreguts per terra. Primer ens parla de Mallorca i Malta, on recalca, i més endavant ho fa de Tràpèna, a Sicília. Narra després la visita dels llocs sants i ens parla també d'Egipte. No s'oblida de les piràmides ni del Nil i la seva famosa crescuda anual, que té ocasió de veure. Arrodoneix el seu llibre amb tota la sèrie d'oracions que es deien a cada lloc sant o allí on hi havia indulgències.

La devota peregrinació és un producte intel·lectual típic i tradicional de la cultura religiosa dels països occidentals on el cristianisme va arrelar. Concebuda com a apologia del pelegrinatge a Terra Santa, la realitza descrivint els llocs amb significat per a la vida de Jesucrist, units a través d'un itinerari establert per l'orde de sant Francesc a mitjan segle XIV. L'autor hi dóna testimoniatge del seu pelegrinatge per animar d'altres a fer-lo, materialment si és possible, però també espiritualment, si no es pot viatjar. En aquest aspecte, l'autor s'identifica amb el pensament franciscà i es converteix en un propagador de la devoció al camí de la creu, a la Passió de Crist. Aquests relats de pelegrinatge, doncs, s'han de posar al costat d'altres manifestacions religioses populars, com són els Davallaments de la Creu, les Passions i les vides de Jesucrist, d'origen medieval però que encara perviuen al Barroc.

L'autor dedica els capítols 6, 7, 8 i 9, que comprenen del 19 al 28 d'a-

gost i ocupen els folis 24r a 76r, a explicar l'estada a Jerusalem i la visita als llocs sants, com també l'anada a Betlem.

Pel que fa a Terra Santa, el sacerdot va entrar a la ciutat de Jerusalem el dia 19 d'agost de 1602 a les onze del matí. En va sortir de tornada a Catalunya via el Caire al cap de deu dies justos, és a dir el 29 d'agost. El vicari de Sant Pol no va veure tota la Terra Santa, sinó que es va limitar a recórrer la ciutat de Jerusalem i els voltants. També va arribar-se a Betlem i, com era inevitable, va poder conèixer tot allò que es trobava pel camí de Jafa a la ciutat santa. No va sortir de la Judea i així no va visitar Natzaret ni altres llocs per on passà Jesucrist, com Cafarnaüm, el llac Genesaret, el riu Jordà o Canà, i tampoc no arribà fins a la mar Morta. Ben poca cosa per a un viatge que va durar mesos, però Matas va assolir sobradament els objectius del viatge, perquè els indrets que visità –el lloc del naixement de Jesús, Betlem, i el de la Passió, mort i enterrament, el mont Calvari i el Sant Sepulcre– eren els punts essencials. Tant a Betlem com a la basílica del Sant Sepulcre, hi va dir missa, i això per a un sacerdot representava una veritable culminació i el sùmmum de les seves aspiracions com a cristià i com a religiós.

El nostre pelegrí hi arribà un dia, i l'endemà mateix, sense ni tan sols refer-se de les fatigues del viatge, començà la visita, la qual continuà implacablement un dia rere l'altre fins que queda acompanyada del tot. Un cop acabada, igualment l'endemà mateix abandonà la ciutat santa, perquè ja no hi tenia res a fer.

Abans de començar els recorreguts, diguem-ne externs, el mateix vespre del dia d'arribada, el 19 d'agost, ja entrà a la basílica del Sant Sepulcre, on passà la nit fent processons, i a la matinada hi digué missa. A les nou sortí del temple, anà al convent dels franciscans, on dinà i descansà. Al vespre, començà la primera visita dels llocs sants de Jerusalem amb els frares i altres pelegrins.

El recorregut continuà l'endemà, 21 d'agost, de matinada, i ja sortiren pels voltants de la ciutat –vall de Josafat, Getsemaní–, però aviat tornaren a l'interior a acabar de recórrer-hi els llocs sants.

El dia 22 d'agost tornà a tocar excursió pels voltants i els pelegrins revisitaren la vall de Josafat, anaren a la muntanya de les Oliveres, Betània, Hacèldama, i tornaren a Jerusalem. El dia 23, calgué fer ja una sortida llarga i la comitiva de pelegrins prengué el camí de Betlem, on visitaren l'emmurallat monestir de Santa Maria, amb la gruta del Naixement. Aquell dia dormí al convent franciscà, enclòs dins el recinte on s'estaven els frares que tenien cura de la basílica de Betlem. El matí del dia 24 el dedicaren a recórrer els voltants

de Betlem i, després de dinar al convent esmentat que els franciscans tenen dintre el recinte, tornaren a la ciutat santa, on arribaren a dos quarts d'onze de la nit.

El dia 25 d'agost, a les quatre de la tarda, Matas es dirigí per segona vegada a la basílica del Sant Sepulcre. Tot el capítol 9 és dedicat a la descripció de la basílica i a les processons i actes devots que hi feien els pelegrins. També hi trobem la descripció dels estadants religiosos d'aquest temple, tradicional en els relats de Terra Santa. És un fet molt corrent que els visitants parlin de les branques cristianes orientals que s'estaven a Jerusalem. Matas també en fa una relació sumària i en descriu les característiques principals. Així, parla dels maronites, jacobites, georgians, abissinis, coptes i ortodoxos, però ho fa per boca d'Antonio de Aranda, que és un dels autors de qui copia⁹. Comenta les seves pràctiques litúrgiques i hi afegeix alguns detalls que li criden l'atenció. No veu amb acritud les variants cristianes sorgides a Orient, sinó que més aviat li semblen pintoresques, i entra poc o gens a discutir-ne el grau de desviació respecte de Roma. De fet, l'en distreuen de fer-ho les penitències que fan uns, la pobresa extrema d'uns altres i les peculiaritats de la celebració de la missa de tots plegats¹⁰. Matas trobà les esmentades confessions a la basílica del Sant Sepulcre, a banda de coptes i grecs ortodoxos, els quals l'olotí pogué veure també a Alexandria i al Caire.

S'estigué dintre a la basílica la tarda del dia 25, el dia 26, el 27 i el 28, en què en sortí a la tarda i encara tingué temps de fer una altra visita, aquesta sí purament turística, a l'anomenada tomba dels Reis, als afores de la ciutat. En acabat, i un altre cop al convent franciscà, es dedicà a preparar la partida cap al Caire. Això era el 28 d'agost.

La referència de Miquel Matas a Jerusalem com a ciutat és sorprenentment curta. Només en fa un breu esbós històric de compromís, copiat ben segur d'algun prospecte dels que corrien, amb afegits del llibre de Van Adrichem¹¹. Fa, doncs, una digressió de caire llibresc com, d'altra banda, fan molts autors,

⁹ *Verdadera información de la Tierra Sancta según la disposición en que en este año de mil y quinientos y treinta, el autor la vió y paseó*, Alcalà de Henares, 1533.

¹⁰ La descripció o enumeració de les distintes confessions instal·lades a la basílica del Sant Sepulcre apareix molt aviat en els relats de Terra Santa. La fan Jacques de Vitry [1220] i Olivier de Paderborn. Burchard de Montesion [c 1283] s'hi estén força, i ja més tard la trobem en Guillaume de Boldensele [c 1334], Jacopo de Verona [1335] i Niccolò de Poggibonsi [1347].

¹¹ *Jerusalem, sicut Christi tempore floruit*, Colonia, 1584.

i a continuació dedica unes quantes ratlles, no gaires, a explicar les portes que té. Diu també que Jerusalem és una ciutat de quatre o cinc mil cases. Aquest laconisme es deu al fet que l'olotí satisfieia el desig més profund de la seva vida amb l'entrada a Jerusalem i res més no podia atreure la seva atenció. La contemplació dels llocs on s'havien descabdellat episodis essencials en la vida del fundador del cristianisme, el pas pels mateixos carrers per on havia transitat Jesús, constituïen l'autèntic motiu del viatge i no cap altre. ¿Quin altre interès podria tenir Jerusalem per a ell i els seus lectors? Cap recreació turística no hi té lloc, perquè la Jerusalem terrenal no pot tenir cap interès per al cristià devot. Poblada d'infidels musulmans que havien transformat la ciutat dels Evangelis en una vila estranya al seu origen, només li queda el valor sacroarqueològic. Tota la resta és una presència dolorosa i pertorbadora que més val ignorar. El pelegrí hauria volgut trobar la ciutat en el mateix estat en què es trobava al segle I de la nostra era i, evidentment, sense turcs, ni àrabs, ni tampoc jueus. Es pot concloure, doncs, que el relat de Matas és, pel que fa a Jerusalem, encara medievalitzant, molt tradicional, és a dir, centrat únicament en la descripció dels llocs sants, abstrets del marc real on eren situats. És un capteniment compartit amb altres pelegrins de l'època.

Si la descripció dels llocs sants de Jerusalem és rutinària, no passa el mateix amb el pas per Egipte.

El viatge d'anada i tornada per mar, la navegació pel Nil i la travessa del desert que hi ha entre Gaza i els afores del Caire són els fragments sortits de la ploma de Matas que podem qualificar d'originals. En aquests passatges és on trobem el nostre personatge autèntic, perquè és molt probable que bona part de la descripció del món cairota s'hagi inspirat en d'algun precedent.

Sembla que, des de temps ben reculats, l'exotisme va associat, per als europeus, amb el clima i la vegetació tropicals, reflectits tots dos elements en una vegetació abundant i vària, a més de distinta. Matas expressa sovint la seva admiració per la fruita que veu, a algunes de les quals ja hem vist que dedica tant o més espai que a les piràmides. Molt més mesurat es mostra en la descripció de la fauna local, on no poden faltar els camells.

Matas comença aquesta part del seu relat amb l'explicació de com es viatjava en camell pel desert i afegit a una caravana que anava de Damasc a la gran ciutat del Nil. Un cop arribat, passats els tràmits de la duana de Bulaq, a les portes de la ciutat, el visitant quedava llest per veure la gran ciutat. Però cal anar a pams. Matas era cristià, sacerdot a més a més, i això volia dir que arribava al Caire per mirar-se'l amb els ulls de la seva fe. Per això la primera

cosa que fa és anar visitar l'indret anomenat Matarea. Aquest era el lloc, o un dels llocs, on la Mare de Déu, el Nen Jesús i sant Josep es van refugiar quan, en la fugida de la persecució desencadenada per Herodes, es van traslladar a Egipte. Al començament del segle XVII, la Matarea era un xic apartada del Caire. Hi havia tres elements principals: l'anomenat arbre de la Mare de Déu –un sicòmor–, que era obert pel mig; una petita església de dos cossos separats per uns quants graons, davant els quals hi havia una cavitat, a terra, amb aigua que li venia d'una sínia situada a l'exterior, i un petit jardí on, entre d'altres arbres, n'hi havia d'olorosos. La Matarea era també lloc de veneració dels musulmans.

Després de visitar aquest lloc tan rellevant dintre la tradició cristiana –però amb referències només als evangelis apòcrifs–, Matas va recórrer també algunes esglésies de ritu ortodox (grec, en diu ell sempre) i amb això va donar per acabades les visites al món cristià d'Egipte. A partir d'ara s'imposava la realitat del Caire coetani, barreja de restes arqueològiques i un present rabiosament vital i expansiu. Matas, a l'hora d'ordenar les notes que havia pres i passar a la redacció definitiva, va tenir al davant algun llibre o llibres d'algun antecessor. En tot cas, tant Matas com altres viatgers manegen unes xifres exagerades i diferents que reflecteixen la dificultat de quantificar una ciutat immensa. Hom solia trobar el Caire més gran que París, Venècia o Constantinoble, fins a quatre o cinc vegades, i els seus habitants podien ser estimats en diversos milions, damunt els quals l'efecte de les pestes anuals, tot i ser mortíferes, no s'hi coneixia a penes. Cada any, a la primavera, quan el riu creixia, solia haver-hi una gran mortaldat, però, per més gent que moria, la ciutat semblava tan plena com abans. El mateix viatger apressat, com és el cas de Matas, no arriba ben bé a fer-se càrrec dels límits de la ciutat, la qual li sembla incommensurable. Amb tot, a poc a poc el visitant anava sortint de l'estupefacció i començava a endevinar-hi un cert ordre, una estructuració. Veia que hi havia, diguem-ne, barris comercials o bé dedicats a una activitat concreta, com passava a Europa.

El Caire era un empori famós, ja que hi acudien les caravanes tant del nord les que venien de Damasc com les de l'est, amb productes de Pèrsia, l'Índia i la Xina. Totes aquestes mercaderies es venien en els grans basars, un dels quals, el de Khan-el-Kalili (Matas l'anomena Canqueli), era famós per l'abundància de productes que oferia. També hi havia mercats de joies i de teixits, i fins i tot d'esclaus, però d'aquests Matas no en diu res.

El sorprèn que els carrers del Caire quedin tancats de nit i que els habi-

tants no puguin circular-hi sense que ho sàpiga el servei de vigilància. També explica com vesteixen els turcs, els egipcis, els coptes i els armenis; quin és el capteniment de les dones i com van guarnits els soldats del seguici del soldà i els seus cavalls. Si quan parla de Jerusalem no esmenta els jueus, no fa el mateix amb els que viuen al Caire, dels quals diu que solen expressar-se en castellà. Ens hauria agradat que ens hagués parlat de quins compatriotes va trobar al Caire, però s'ho calla, tot i que és ben segur que n'hi trobà.

Pel que fa a la vida quotidiana del país, Matas conta poques coses, però no s'oblida de consignar com mengen els habitants d'aquesta ciutat i quin capteniment tenen envers l'estranger i fins i tot envers la seva fe. En aquest punt és on sorgeix el personatge, el sacerdot. Per més que li dolgui, el vicari de Sant Pol ha de reconèixer amb sorpresa que, en general, els musulmans són uns bons complidors dels preceptes de la seva llei i, cosa que el commou, són molt respectuosos amb els eclesiàstics, tant els propis com els d'altres confessions. A aquest tret, al qual es refereix agrait en diversos passatges, ha d'afegir-hi el de l'honradesa que troba en la gent i en la seguretat que impera a les ciutats, per bé que tota una altra cosa és als afores, als camins, on els beduïns insubmissos, poden assaltar els viatgers que no vagin protegits pels geníssers o formant grups força nombrosos.

Pel que fa a la vida social cairota, Matas té ocasió de presenciar una lluïda desfilada del seguici del baixà, amb tot el seu fast i pompa, parada militar i oficial que podia assimilar a les que devia veure a la seva terra en ocasió d'aquells actes col·lectius que el Barroc propiciava. A més a més, va poder veure i explicar-nos una lluïda desfilada de barques que aprofitaven que el canal anava ple per a una celebració tradicional.

Miquel Matas, com la majoria d'antecessors i contemporanis, no és original, una qualitat que el gènere no demana ni la seva disposició personal permet. Una bona part del llibre és un compendi d'altres autors¹² i és entremig dels conceptes d'altri que cal espigolar el que el nostre sacerdot aporta de la seva collita. Aquestes circumstàncies, però, no impediren que el seu treball fos ben acollit (conegué tres edicions: 1604, 1619 i 1627) i que esdevingués, en la literatura catalana, l'avi imprès tant dels relats de pelegrinatge a Terra Santa com dels llibres de viatge. I això, segons com es miri, vol dir que ho és també del llibre de memòries, del relat autobiogràfic o, com diríem ara, de la literatura del jo. Pensem que aquesta aquesta venerabilitat respectable i el fet que l'obra de

¹² En especial del *Devotissimo viaggio di Gerusalemme*, Roma, 1587, del belga Jean Zuvallart.

Matas fa més complet el quadre dels gèneres conreats en català durant el Barroc, justifiquen sobradament el rescat de *La devota peregrinació de la Terra Sancta y ciutat de Hierusalem* d'un oblit segurament excessiu.¹⁰

APÈNDIX

Partida de naixement

Mates. Dic XVII mensis novembris 1572 fonch batejat Miquel Joan, fill legítim y natural del sènyer¹³ Miquel Mates y de sa muller Elisabeth. Fonch padrí Miquel Xiquer, jove y fadrí y padrina Madona Joana Violant, muller de Martý Raguer¹⁴.

Partida de defunció

“Als 27 la sepultura de Mn. Miquel Matas, prevere, lo qual stampà *lo viatge de Jerusalem*¹⁵. Rebé tots los sacraments. Se li fiu sepultura major¹⁶.”

Testament

Testament de 22 de gener de 1637. Miquel Albertí, notari públic de Blanes.

Arxiu Històric de Girona. Notaria de Miquel Albertí de Blanes. Vol. núm. 172. s/f.

Die 22 january 1637

Testamentum Rdi. Michaelis Matas presbyteri et beneficiati ecclesie parochialis ville de Blanis

¹³ Després de “sènyer” hi ha escrit un signe que sembla una “I”.

¹⁴ Llibre de Baptismes de la Parròquia de Sant Esteve d’Olot, vol. III, pàg. 295.

¹⁵ El rector de Blanes que anota la defunció deixa ben clars els mèrits i la fama de Matas com a escriptor.

¹⁶ Parròquia de Santa Maria de Blanes. *Llibre d’òbits*, vol. 3 (1629 a 1723), pàg. 68, 27-1-1637.

En nom de Nostre Señor Déu Jesuchrist y de la gloriosa sempre y humil Verge Maria, mare sua, sia amén. Jo, Miquel Matas, prevere y beneficiat de la isglésia parrochial de la vila de Blanes, bisbat de Girona, fill legítim y natural de Miquel Matas, parayre de Olot, y de Elisabet, muller sua, deffuncts. Detingut de malaltia corporal de la qual tem morir, estant emperò en tot mon bon enteniment, plena memòria y ferma loqüela¹⁷, dels béns per Nostre Senyor Déu a mi acomanats disposant, fas y orden lo present meu últim y derrer testament eo última y derrera voluntat mia.

En y allò qual pos y elegesch en manumissors y de aquest meu últim y derrer testament executors, és a saber, los Reverents¹⁸ Rector qui ara és o per venir serà m. Miquel Oliu, mossèn Jaume Alsina, preveres y beneficiats de la dita Isglésia de Blanes, Joan Florit y de Albertí, mossèn Miquel Banyoles. Als quals tots junts o al altre de ells en deffecte dels altres, do, confer, tribuesch ple y líbero poder de mos béns exiquir y complir axís com baix trobaran scrit per mi ordenat. E primerament y ans de totes coses, acoman la mia ànima al Altíssim creador Déu meu Jesuchrist, qui aquella de no res ha feta y formada, suplicant la'm vulla fer salva, volent y ordenant que totes les injúries y deutes meus a restitut y satisfacció de les quals se mostrarà jo lo die de la mia fi esser tingut y obligat, sien pagats y satisfets, pagades y satisfetes simplement, breument, *sumarie*, y dech-la sens estrèpit ni figura de judici, sols la veritat del fet atesa y conciderada, aconeguda de dits mos manumissors.

Elegesch la sepultura al meu cos fahedora en lo sementiri de la Iglésia parrochial de dita vila de Blanes, la qual sepultura vull me sia feta y celebrada a coneguda de dits mos manumissors. *Item*, vull y man que a tots los preveres missacantants hàjan de donar de charitat quatre sous per una missa lo die que moriré. *Item*, vull y man que sobre la mia sepultura me sia posada una pedra mabra escrita ab un llatrero, la qual és vuy die present en lo palau de dita vila de Blanes. *Item*, vull y man que dins ma sepultura me sia posat un cap de mort que jo tinch, lo qual fou de una germana mia. *Item*, deix y llogo a Marianna Cases, donzella, neboda mia per amor de Déu, quaranta liures barceloneses. *Item*, deix y llogo a Anna Buadas, muller de Lluís Buadas, vint lliures barcelonesas. *Item*, deix y llogo a Catharina Moragas, filla de Damià Moragas,

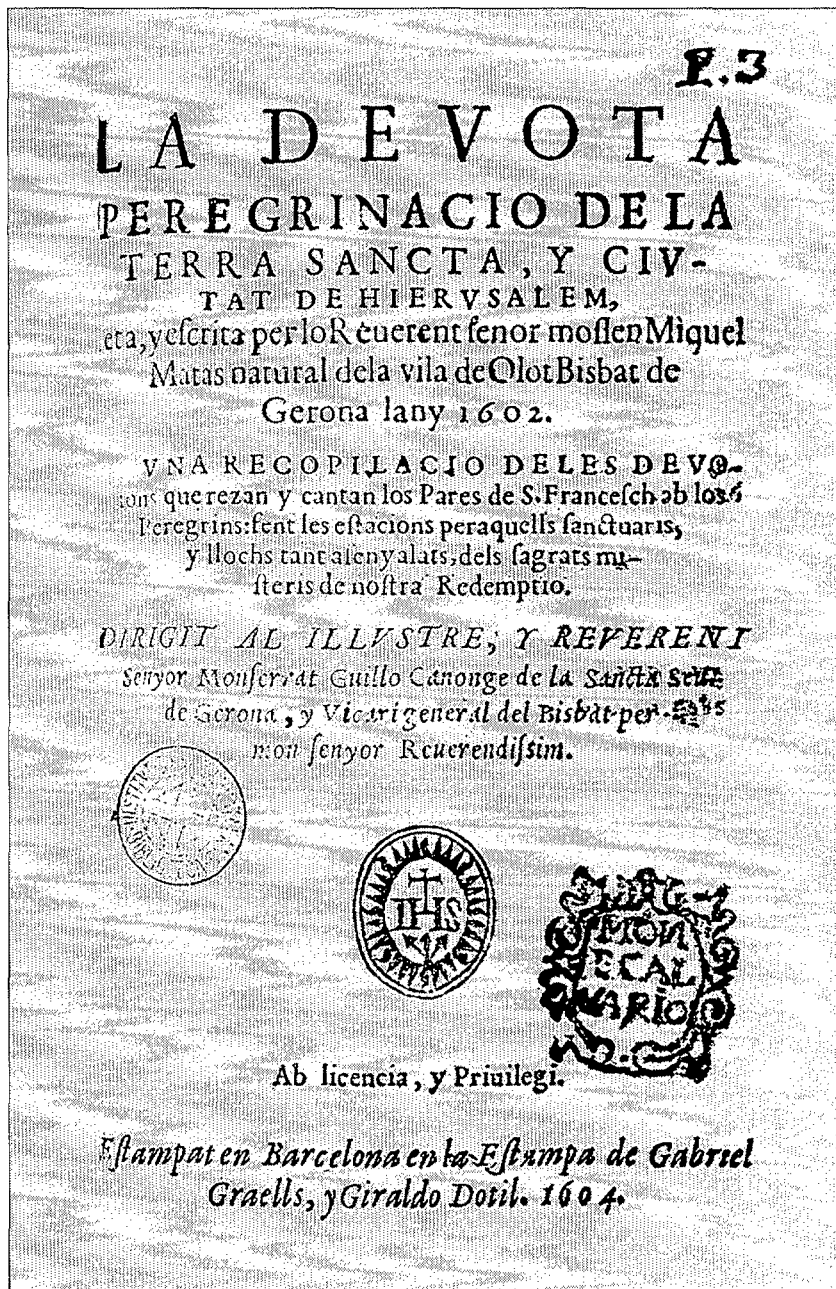
¹⁷ Exercici de la facultat de parlar.

¹⁸ Abans de "reverents" figura escrit 'seb'[Sebastià?].

pescador de Blanes, vint y sinch lliures barceloneses, suplicant-la vulla pregar a Déu per la mia ànima. Item, deix y llego a Anna de Lavall, filla de Antoni Lavall, de la vila de Figueres, sis lliures barcelonesas, per col·locació de son matrimoni. *Item*, vull y man que, per ànima mia y en remissió de mos pecats, après la mort mia seguda, lo més prest serà possible, sian instituïts y fundats dos perpètuos y cantats aniversaris, celebradors en dita isglésia lo hu lo die de Sant Miquel de maig, y l'altre lo die que m'esdevindrè morir, per celebratió dels quals deix de mos béns trenta lliures barceloneses. *Item*, deix a mon senyor y reverent bisbe de Gerona per son dret de morabatí tresa sous y quatre, suplicant-lo vulla en aquest meu testament interposar sa authorisat decret. En tots los altres, emperò béns meus mobles e immobles, noms, dretvens, forces, rahons y actions mies a mi, o a mos béns deguts y pertanyents eo pertànyer devents acceptat del que dalt tinch fet testament universal, fas e instituesch a Nostre Senyor Déu y a la mia ànima, volent que tots mos béns sían presos per dits mos manumissors, aquells sían venuts en lo encant públich al més donant, y del procehüt de aquells me'm sían fetas dir missas y altres pios sufragis a coneguda de dits mos manumissors. E aquesta és la mia última y derrera voluntat, la qual llohe y ferm y vull que vàlega per via de testament, e si val o voler no podia per via de testament, almenys vull vàlega per via de codicil o testament nuncupatiu¹⁹ o de altre qual-sevol spètia de última y derrera voluntat mia. Revocant, cessant y ennul·lant ab lo present tots y qualsevol altres testaments o últimas voluntats mies per mi fins lo die present fets en poder de qualsevol notari, encara en aquells y hagués qualsevol paraules derogàries de les quals al present no'm recorde y me'n penit. Fet y firmat fonch lo present meu últim testament dins una cambra de la casa de ma pròpria habitatió, scituada en la present vila de Blanes, vuy a vint-y-dos del mes de janer de la nativitat del any Senyor mil sis cents trenta-y-set. Senyat de mi, Miquel Matas, testador dalt dit, qui lo present meu últim testament llohe, approvo y ferm.

Testimonis cridats y per boca pròpria de dit testador per amor de Déu pregats són los reverents mossens Joan Pa, mossèn Benet Billoch, preveres, Lluís Buadas, chirugià, Josep Pardigó, Joan Oliu, Miquel Joan Pardigó, fuster, y Francesch Massó, boter, tots de la vila de Blanes.

¹⁹ Institució d'hereus feta per declaració de viva veu davant testimonis.

Detall de la portada de *La devota peregrinació de la Terra Sancta* (Barcelona, 1604).

Mapa del segle XVII extret del llibre de Bernardo Lamy, *Apparatus Biblicus*, Lió, 1727.

1. 16. 1727

Imatge d'un jueu segons Bernardo Lamy, *Apparatus Biblicus*, Lió, 1727